

พระสูตรวิเคราะห์ : ความเชื่อต่อความรุนแรงในฐานะเป็นเครื่องมือ
ขององคุลิมาล (สูตร) *

SUTTA ANALYSIS: BELIEF IN VIOLENCE AS A TOOL OF ANGULIMĀLA (SUTTA)

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดิเรก ตัวงลอย, มัลลิกา ภูมะธน

Phrapalad Raphin Buddhiso, Direk Duangloy, Mallika Phumathon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: raphind@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง พระสูตรวิเคราะห์ : ความเชื่อต่อความรุนแรง ในฐานะเป็นเครื่องมือขององคุลิมาล (สูตร) ศึกษาความรุนแรงที่ปรากฏในองคุลิมาลสูตร ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเขียนเป็นความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ

ผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่า องคุลิมาล เป็นผู้ที่มีพื้นฐานจิตที่ดี มีเจตนาในการแสวงหาความรู้และใช้ความรู้เป็นช่องทางในการพัฒนาตน แต่ด้วยความเชื่อและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน จึงนำไปสู่การถูกหลอกลวงให้กระทำการโดยขาดการใช้วุฒิภาวะไตร่ตรองจึงทำไปสู่การใช้ความรุนแรงมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และนำไปสู่การสร้างโศกนาฏกรรมเป็นชีวิตของผู้บริสุทธิ์จำนวนมาก กลายเป็นรอยด่างในชีวิต ในฐานะนักโทษประหารจากผลการใช้ความรุนแรงมาเป็นเครื่องมือ เพื่อประโยชน์จากการศึกษา แม้ในภายหลังจะกลับตัวกลับใจ บวชเป็นพระภิกษุบรรลุธรรมขั้นสูงในพระพุทธศาสนาก็ตาม

คำสำคัญ: พระสูตรวิเคราะห์; องคุลิมาลสูตร; ความเชื่อต่อความรุนแรง

Abstract

Article on Sutta Analysis: Belief in Violence As a tool of the Angulimāla (sutta), it aims to study the violence in the Angulimāla Sutta. Use study methods from related documents and research to write essays in academic articles.

The results of the study concluded that Angulimala had an excellent mental foundation. Have the intention of seeking knowledge and using knowledge as a means for self-development. However, incorrect beliefs and understanding lead to being deceived into acting without maturity and thoughtfulness, leading to violence as a tool for pursuing knowledge. And leads to tragedy in the lives of many innocent people. It has become a stain on life as a death row prisoner as a result of using violence as a tool to gain benefits from education. He returned to his new faith and was ordained as a Buddhist monk.

Keywords: Phrasutta Analyyya; Angulimala Sutta; Belief in Violence

---

*Received May 5, 2023; Revised May 20, 2023; Accepted June 5, 2023

บทนำ

ปัญหาของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของความเชื่อที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน รวมไปถึงการซึมซับวัฒนธรรมความรุนแรง จนกลายเป็นความเคยชิน และยอมรับกลายเป็นว่าความรุนแรงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไป เช่น ความเชื่อในพลังอำนาจของตน ประเทศของตน และอาวุธที่ผลิตได้ จึงนำไปสู่การสร้างสงคราม ความเชื่อในเผ่าพันธุ์ของตนเองว่าเหนือกว่าจึงนำไปสู่การสู้รบ และการสงครามระหว่างเผ่าพันธุ์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ล่วงมาถึงสังคมไทย การที่เยาวชนวัยรุ่นมีความเชื่อในสถาบันของตนเองว่าเก่งหยาบไม่ได้ จึงนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ความเชื่อต่อความรุนแรงในฐานะเป็นเครื่องมือเพื่อรักษา “ศักดิ์ศรี” รวมไปถึงเพื่อให้เกิดการยอมรับ และเพื่อแสวงผลได้จากความรุนแรงนั้น ดังนั้นความเชื่อเหล่านี้ส่งผลกลายเป็นพฤติกรรม เป็นความเชื่อที่ไร้ปัญญา ขาดเหตุผล เป็นสาเหตุนำไปสู่ความรุนแรงทางความคิด จิตใจ และพฤติกรรม ดังเช่นปัญหานักเรียนยกพวกตีกันนั้นเกิดจากความเชื่อ “ต่อความรุนแรง” ว่าเป็นเครื่องมือในการแสวงการยอมรับ “เก่ง” และการปลุกฝังความเชื่อที่ผิดบาปจนทำให้เขาเหล่านั้นเข้าใจวงจรของการกระทำเป็นเรื่องของความ “อหังการ” และชาชาติ (เทวินทร์ ขอเหนี่ยวกลาง, 2546) หรือแม้กระทั่งความรุนแรงทางการเมืองของไทยเราที่ฝ่ายกุมอำนาจ กับฝ่ายที่ไม่สมยอมกับอำนาจ พยายามใช้ความรุนแรงในเชิงอำนาจ กับความรุนแรงในเชิงคัดค้านเป็นเครื่องมือในการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต่างฝ่ายต่างกล่าวอ้างความชอบธรรม จนกระทั่งส่งผ่าน “ความรุนแรง” ทางความคิด พฤติกรรมและความมุ่งหวังไปสู่ประชาชนจนกลายเป็น “วิวาทะ” ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือในการคงไว้ซึ่ง “อำนาจ” และได้มาซึ่งความ “ไร้ความชอบ” ธรรมของอีกฝ่าย

นอกจากนี้ยังรวมถึงเหตุการณ์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนหนึ่งมาจาก “ความเชื่อ” ที่ถูกนำไปบิดเบือนจนกลายเป็น “ความรุนแรง” (อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, 2548; ปณิธาน วัฒนายากร, 2564) ที่ถือว่าเป็นเครื่องมือของผู้ก่อการ ในการให้ได้มาซึ่งเป้าประสงค์ปลายทาง ในหลายพื้นที่ “สงคราม” ถูกทำให้เกิดขึ้นด้วยความเชื่อที่ว่า “ความรุนแรง” จะเป็นเครื่องมือที่จะยุติได้ ดังนั้นความเชื่อต่อ “ความรุนแรงในฐานะเป็นเครื่องมือ” จึงถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบแม้ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

ในบทความนี้ต้องการศึกษาประเด็นความรุนแรงที่ปรากฏในองคฺุณิมลลสูตร โดยใช้วิธีการสังเคราะห์จากความ “ความเชื่อของคฺุณิมลล” ที่ใช้ “ความรุนแรง” มาเป็นเครื่องมือ เพื่อศึกษาว่าความเชื่อที่ขาดฐานของการไตร่ตรองด้วยปัญญา จะส่งผลเป็นความเชื่อที่ผิดพลาด รวมไปถึงผิดบาปจากพฤติกรรมของการตัดสินใจนั้น พร้อมกันนั้นอาจเป็นเหตุส่งผลกระทบในด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายซึ่งกันและกัน การด่าทอ แม้กระทั่งการฆ่า พฤติกรรมที่รุนแรงต่าง ๆ ที่ถูกนำมาเป็นเครื่องมือ ที่สัมพันธ์กับความเชื่อ หรือให้เชื่อ หรือกรณีอื่นใดที่เกี่ยวข้องเนื่องจากความเชื่อที่ปรากฏในองคฺุณิมลลสูตร เพื่อสะท้อนทัศนะของ “ความเชื่อที่ขาดปัญญา” และ “ความรุนแรงในฐานะเป็นเครื่องมือ” ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิต สังคม และสภาพแวดล้อมโดยประการทั้งปวง เพื่อนำมาเป็นกรอบในการมองความรุนแรงที่สัมพันธ์กับความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เพื่อที่จะเป็นข้อมูลเสริมโลกทัศน์ให้ชาวพุทธมีฐานข้อมูลเปรียบเทียบ เพื่อที่จะก้าวผ่านความเชื่อ (ศรัทธา) ที่มั่งงาย พร้อมทั้งถูกเติมเต็มด้วยปัญญาและการไตร่ตรองตามหลักของเหตุและผล ในทางพระพุทธศาสนาของเราได้ และวางท่าทีต่อความเชื่ออย่างเหมาะสมโดยมี “วิจลลณณญาณ” ในแบบชาวพุทธ “เพื่อยุติความรุนแรง” เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างไม่เบียดเบียน และก่อให้เกิดสันติสุขร่วมกัน ซึ่งในบทความนี้จะได้วิเคราะห์ประเด็นศึกษาที่ปรากฏในองคฺุณิมลลนั้บแต่ครั้งพุทธกาลและนำเสนอต่อไป

ภาพที่ 1 จริยวัตรของพระพุทธเจ้าในเหตุการณ์โปรดองคฺลิมาลโจรผู้ใช้ความรุนแรง เป็นเครื่องมือในครั้งพุทธกาล (ภาพออนไลน์)

หลักพุทธว่าด้วยความเชื่อ-ศรัทธา

ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ต้องเป็นความเชื่อที่ประกอบไปด้วยปัญญา ตระหนักไตร่ตรองโดยใช้ องค์คุณ องค์ธรรมเป็นข้อกำหนดในเรื่องปัญญา เพราะถ้าไม่ใช่ปัญญา ผลที่ตามมาคือ สรรพสิ่งเหล่านั้นจะ กลายเป็น ความหนักในศรัทธา จนกลายเป็นความงมงาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ข้อธรรมในทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เมื่อเริ่มต้นด้วย “ศรัทธา” จะต้องปิดท้ายด้วย “ปัญญา” เสมอเพื่อเป็นองค์ธรรมในการถ่วงดุลอย่าง แยกแยะในการที่จะให้กระบวนการของศรัทธาดำเนินไปอย่างเหมาะสม สมเหตุสมผล และป้องกัน ความหนัก ในศรัทธา จนกลายเป็นหลง หรือผูกติด รวมไปถึงยึดติดอย่างที่ไม่ควรเป็น “ศรัทธาในพุทธธรรม มีเหตุผลรองรับ มีปัญญาคอยควบคุม จึงยากที่จะผิด นอกจากพันวิสัยจริง ๆ และก็สามารรถแก้ไขให้ถูกต้องได้ ไม่ดิ่งไปในทางที่ ผิด เพราะคอยรับรู้เหตุผลคั่นคว้าและทดลองอยู่ตลอดเวลา” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

นอกจากนี้ยังมีหลักการใช้วิจารณ์ญาณตั้งทัศนคติที่ประกอบด้วยเหตุผล “กาลามสูตร” (พระธรรม ปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ก็เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่ความเชื่อที่ตั้งอยู่บนฐานของปัญญา แต่ในเวลาเดียวกัน ท่านให้เชื่อโดยใช้เกณฑ์ของปัญญาในการตัดสินใจ เพราะมีฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นการขึ้นนำความเชื่อและ ก่อให้เกิดผลดั่งกรณีขององคฺลิมาล ที่ได้ทำการสังเคราะห์เหตุของความเชื่อที่ส่งผลเป็นความรุนแรงที่ปรากฏ อยู่ใน “องคฺลิมาลสูตร” เพื่อประโยชน์ต่อการแสวงหาความเชื่อ เพื่อการไม่เชื่อจนกว่าจะได้พิจารณาถึง ประโยชน์ คุณโทษ และความสมเหตุสมผล รวมไปถึงความเหมาะสมต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเอง

ทัศนะว่าด้วย “ความรุนแรง”

ความรุนแรงเป็นส่วนหนึ่งในทุกสังคม ดังนั้นจึงต้องมีศาสนาเกิดขึ้นมาเพื่อช่วยมนุษย์ให้พ้นทุกข์และมี ความสุข หน้าที่ของศาสนาจึงมุ่งสอนมนุษย์ให้มีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันในโลกด้วย สันติสุข แพทย์หญิงเบญจพร ปัญญา ยง จิตแพทย์กรมสุขภาพจิต ได้นิยามความหมาย “ความรุนแรง” ไว้ว่า “ความรุนแรง Violence หมายถึง การที่บุคคลใช้กำลังทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น หรือ

การข่มขู่จะทำร้ายให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือข่มขู่จะทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น รวมทั้งการใช้กำลังบังคับ กักขัง หน่วงเหนี่ยวและรุกรานสิทธิหรือเสรีภาพส่วนบุคคล

ในทัศนะของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ มีความเชื่อว่า “ความรุนแรงเป็นส่วนหนึ่งของทุกวัฒนธรรม รวมทั้งวัฒนธรรมไทยด้วย...ความรุนแรงเป็นเครื่องมือ คือใช้ความรุนแรง ไม่ใช่เพื่อความรุนแรง แต่ใช้เพื่อเป้าหมายอย่างอื่น เช่น ใช้เพื่อเอาชนะในความขัดแย้ง, ใช้เพื่อปราบปรามคนชั่วหรือคนดื้อ, ใช้เพื่อกอบกู้ ศักดิ์ศรี, หรือแม้แต่ใช้เพื่อ “สันติภาพถาวร” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2549) ความรุนแรงในแง่ของเครื่องมือนี้ อาจารย์นิยมนิยามว่ามีในทุกวัฒนธรรม และเพราะมันเป็นวัฒนธรรม จึงอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามแต่เงื่อนไขทางสังคมด้วย **พินิจ รัตนกุล** มองศาสนาในมิติที่สัมพันธ์กันต่อการยุติความรุนแรงว่า “ศาสนาไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้มนุษย์ใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ แก้อาชังขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างของมนุษย์ทางการเมืองหรือทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นพลังแห่งสันติภาพอุดมคติของศาสนา คือ ร้อยรัดมวลมนุษย์เข้าด้วยกันให้มีความสัมพันธ์กันแน่นสนิทเป็นเอกภาพเดียวกันบนพื้นฐานของภราดรภาพ เพื่อจะได้มีพลังสร้างสรรค์สำหรับทำประโยชน์ให้แก่มวลมนุษย์และโลกมากที่สุด” (พินิจ รัตนกุล, 2547)

ในพระพุทธศาสนามีมุมมองต่อความรุนแรงอย่างไร ? “หลักความรุนแรงโดยไม่รุนแรง” เป็นทัศนะพุทธ ที่เกิดขึ้นตอนที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน กรุงสาวัตถี ก่อนที่จะส่งพระปุณณะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังสุนาปรีตชนบทซึ่งเป็นบ้านเกิดของตนท่านเอง พระองค์ได้ตรวจสอบความคิดและความเชื่อของพระปุณณะ ต่อประเด็นของความรุนแรง เมื่อเกิดขึ้นจะแก้ปัญหายังไง ?

พระพุทธองค์ ทรงถามเป็นเบื้องต้นว่า “ชาวสุนาปรีตตะ เป็นคนดุร้ายมากนัก ถ้าพวกเราด่าว่าปรีภาชเธอ เอาฝ่ามือตี ขว้างด้วยก้อนดิน เอาท่อนไม้ตี ฟันด้วยอาวุธ ฆ่าให้ตาย เธอจะคิดอย่างไร ในพวกคนเหล่านั้น ”

พระปุณณะ ได้กราบทูลตอบปัญหาของพระพุทธองค์ ทุกตอนที่พระพุทธองค์ทรงถาม ดังนี้

“ ถ้าพวกเราด่า ก็ยังดีกว่าเขาตีด้วยมือ ตีด้วยมือก็ยิ่งดีกว่าเขาขว้างด้วยก้อนดิน ขว้างด้วยก้อนดินก็ยิ่งดีกว่าตีด้วยท่อนไม้ ตีด้วยท่อนไม้ก็ยิ่งดีกว่าฟันด้วยอาวุธ ฟันด้วยอาวุธก็ยิ่งดีกว่าถูกฆ่า ถ้าเขาฆ่าจนตาย ข้าพระองค์ จักคิดว่า มีเหล่าของพระสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ที่อึดอัดเบื่อหน่าย ชิงชัง ร่างกายและชีวิต พากันไปแสวงหาศาสนาสังหารชีวิตของตนเองอยู่ เราไม่ต้องแสวงหาสิ่งเหล่านั้นมาสังหารชีวิตตนเอง แต่ก็มีคนจัดการเอาศาสนาฆ่าชีวิตให้ โดยไม่ต้องร้องขอ” (ส.สพ. (ไทย) 18/88/ 84-88/ปุณณสูตร)

พระพุทธองค์ ทรงยอมรับความมีคุณธรรมข้อ หمةความข่มใจ ของพระปุณณะ จึงยอมอนุญาตให้พระปุณณะ ไปอยู่ที่สุนาปรีตชนบทได้ โดยตรัสสดุดีว่า “ ดีแล้วละ ปุณณะ ๆ เธอประกอบด้วย หمةความข่มใจ และอุสมะ ความสงบใจ จากสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความสงบ ดังนี้ เธอจักสามารถอยู่สุนาปรีตชนบทได้ ปุณณะ เธอสามารถไปได้ ตั้งแต่วันนี้”

ในความเข้าใจของผู้เขียนเองมองว่าเหตุการณ์เรื่องพระปุณณะตรงนี้ คือ เป็นหลักคิดในการบริหารความรุนแรงด้วยความไม่รุนแรงตามแบบชาวพุทธ ประหนึ่งใช้ทฤษฎี “**วนทโก ปฏิวทนิ**” เมื่อเราหยาบยับ ความไม่รุนแรงให้ เขาก็ต้องตอบรับความรุนแรงด้วยความอ่อนน้อมด้วยเช่นกัน พร้อมกันนั้นในทางพระพุทธศาสนายังมีหลักของการถือเว้น “ซึ่งการเบียดเบียนชีวิต ตามหลักปาณาติบาต พร้อมทั้งแนวปฏิบัติเรื่องของเมตตา – กรุณา” ซึ่งย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ส่งเสริมสันติภาวะ พร้อมทั้งมีแนวทางต่อความรุนแรงด้วยความไม่รุนแรง

ในทัศนะของผู้เขียนมองว่าความรุนแรงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมนุษย์ แต่เราในฐานะเป็นมนุษย์จะมีวิธีการในการบริหารจัดการความรุนแรง ด้วยหลักของความไม่รุนแรง โดยใช้หลักความเชื่อที่สัมพันธ์กับศาสนา

เช่น กรณีศาสนาพุทธจะมีหลัก “เมตตา-กรุณา” เป็นต้น เพื่อยุติความรุนแรงในเบื้องต้น และความรุนแรงอื่นที่เกิดขึ้นเป็นภาวะสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันในทุกกรณี

ความเชื่อในความรุนแรง กับภาวะการเกิดของ “อหิงสกะ”

ความเชื่อต่อความรุนแรงในเบื้องต้น ต่อทารกที่ได้รับการตั้งชื่อว่าอหิงสกะ เมื่อพ่อซึ่งเป็นบุโรหิตเชื่อต่อความอัศจรรย์ว่า “บรรดาเครื่องศาสตราอาวุธยุทธภัณฑ์อันมีอยู่ในเรือนนั้นก็ดี เครื่องพระแสงศาสตราวุธของพระเจ้าปเสนทิโกศลก็ดี ได้บังเกิดเป็นเปลวไฟรุ่งโรจน์” นั่นคือฤกษ์เกิดของเด็กเป็นดาวโจร และไปกราบทูลพระราชพาให้ “ฆ่า” เด็กเสียเพื่อเป็นการตัดไฟแต่ต้นลม ด้วยความเชื่อว่าจะยุติปัญหานี้ได้ จึงเป็นการมองความรุนแรงในฐานะเป็นเครื่องมือต่อการแก้ปัญหา ความรุนแรงจากภาวะของ “โจร” ที่จะเกิดขึ้น

ดังกรณีการทำแท้งของนักเรียน นักศึกษา ฯ ที่ใช้ “ความรุนแรงต่อการฆ่าทารก” จะเป็นเครื่องมือยุติปัญหาที่ตามมา เช่น บุตรนอกสมรส พ่อแม่เสียหน้า อายุคนอื่นว่าท้องไม่มีพ่อ ไม่ต้องรับผิดชอบ ความรุนแรงต่อการฆ่าของทารก จึงเหมือนคำตอบของบุโรหิตพ่อของ “อหิงสกะ” ต่อการยุติความรุนแรงด้วยความรุนแรงซึ่งมองในมิติหนึ่งอาจเป็นการยุติปัญหาได้ในเบื้องต้น แต่มันเป็นการสะสมความรุนแรงในจิตใจ และกลายเป็นพฤติกรรมที่นิยมความรุนแรง และเห็นความรุนแรงเป็นเรื่องปกติเมื่อจะมีพฤติกรรมในการทำแบบนั้นอีก เพราะสถิติของผู้ที่ทำความผิดกฎหมาย ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ที่เคยทำความผิดเล็ก ๆ น้อย จนสะสมเป็นคดีอาชญากรรมใหญ่ทั้งสิ้น รวมไปถึงผู้ที่เคยทำรุนแรงต่อทารกในครรภ์ ล้วนเคยมีพฤติกรรมที่รุนแรง(ฆ่า) ทารกมาเกือบทั้งสิ้น

ประการที่สอง เมื่อพ่อแนะนำให้พระเจ้าแผ่นดินใช้ความรุนแรงเพื่อการป้องปราม กับภาวะของ “โจร” ในอนาคต แต่พระราชพาไม่เห็นด้วย จึงเป็นเหตุผลที่ต้องเลี้ยงเด็กไว้ เมื่อเลี้ยงเด็กไว้จะทำอย่างไรต่อไป การยับยั้งความรุนแรง ด้วยการตั้งชื่อแก้เคล็ดแล้วจะไม่ เกิดความรุนแรงในตัวเด็ก “อหิงสกะ” ที่แปลว่าผู้ไม่เบียดเบียน เมื่อพิจารณาดู “เบียดเบียน-ไม่เบียดเบียน-อหิงสกะ-อหิงสกะ” หากพิจารณาที่ชื่อ ความรุนแรงผ่านชื่อ เหตุของการตั้งชื่อเพื่อลดความรุนแรงด้วยการตั้งว่า “ไม่รุนแรง” อาจฟังได้ในมิติของ “นัยยะ” แต่ถ้ามองว่าในบริบทของความรุนแรงที่ถ่ายทอดไปสู่ “นัยยะ” จะเห็นว่าพ่อมีจิตคิดฆ่าลูกในเบื้องต้น สัมพันธ์ไปต่อการส่งผ่านความรุนแรงที่ดูประหนึ่งว่าไม่รุนแรง “อหิงสกะ-ไม่เบียดเบียน” อันปรากฏเป็นชื่อ นั้นจะเท่ากับเป็นการส่งความรุนแรงกดทับด้วย (ชื่อ) ความไม่รุนแรงกระนั้นหรือไม่ ผู้เขียนไม่แน่ใจเพียงแต่สงสัย คำอุทานขององคภูมิลเมื่อตอนบรรลุนิยามแล้ว “เมื่อก่อนเรามีชื่อว่าอหิงสกะ แต่ยังไม่เบียดเบียน(ผู้อื่น)อยู่ วันนี้เรามีชื่อตรงความจริง เราไม่เบียดเบียนใคร ๆ แล้ว” (ม.ม. (ไทย) 13/352/432; พระสุริโย สุขโต, และพระมหามิตร ฐิตพล โย, 2566; เทียมจิตร พ่วงสมจิตร, 2566)

ในทัศนะของผู้เขียนวิธีการนี้อาจเป็นการส่งผ่านความรุนแรงไปสู่เด็กในเบื้องต้น แม้อหิงสกะในวัยเด็กอาจจะยังไม่ทราบความถึงที่มาของชื่อ แต่เมื่อโตสมควรแก่วัยสิ่งเหล่านี้ “อหิงสกะ” จะไม่รู้เขี้ยวหรือ ? และกรณีของชื่ออหิงสกะ จะไม่เป็นที่พูดถึงกันในตอนโตบ้างหรือว่าชื่อนี้มีความเป็นมาอย่างไร ในเมื่อเรื่องใหญ่โตขนาดว่ามีเหตุการณ์ประหลาดเกิดขึ้นทั่วราชวัง เด็กจะไม่รู้เขี้ยวหรือว่าชื่อของเขาคือสัญลักษณ์ของความรุนแรง “ที่ต้องฆ่า” ที่ถูกถ่ายทอดมาจากพ่อและสังคมในภาพกว้างในขณะนั้น และเขาก็ได้ซึมซับความรุนแรง “ฆ่า” หรือการใช้ความรุนแรงจนเป็นที่มาของชื่อว่า “ไม่เบียดเบียน” มาแต่เด็กแล้วว่ำนั่นอาจเป็นวิธีการที่ถูกต้อง จึงเป็นเหตุผลที่ง่ายต่อการที่เขาจะเชื่ออาจารย์ว่า “วิชฌมุนต์” ต้องได้มาด้วยความรุนแรง ซึ่งหมายถึงการ “ฆ่า” ในฐานะเป็นเครื่องมือต่อการเรียนมนต์ เพราะฐานคิดของการฆ่าในตอนนั้นสัมพันธ์กับความรุนแรงที่จะถูกฆ่าในวัยเด็กกับการได้มาซึ่งชื่อ “อหิงสกะ” ที่แปลว่า ไม่เบียดเบียน (ชูชีพ โพชะจา, สมหวัง แก้วสุฟอง, 2562)

ความรุนแรงจากเพื่อน

เมื่อถึงวัยสมควรมารดาบิดาจึงส่งไปสู่พระนครตักกลีลาของอาจารย์ทิตาปาโมกข์ เพื่อเรียนวิชาและศิลปศาสตร์ อหิงงกุมารเมื่ออยู่ในสำนักของอาจารย์ ก็อุตสาหะกระทำวัตรปรนนิบัติอาจารย์เป็นอันดี และมีปัญญาเล่าเรียนได้ว่องไว แม้จะเล่าเรียนศิลปศาสตร์วิชาการ ใดๆ ก็รู้จบสิ้นทุกประการ เชี่ยวชาญยิ่งกว่าศิษย์ทั้งปวง จึงเป็นที่โปรดปรานของอาจารย์ทิตาปาโมกข์ ฝ่ายศิษย์อื่น ๆ อันเป็นเพื่อนเล่าเรียนด้วยกันนั้น ก็บังเกิดความริษยา จึงปรึกษากันเพื่อหาอุบายทำลายเจ้าอหิงงกุมารเสีย เมื่อเป็นที่ตกลงกันแล้วได้ไปยุยงอาจารย์ถึงสองครั้งสามครั้ง ในที่สุดอาจารย์ก็ปลงใจเชื่อ คิดหาอุบายที่จะกำจัดอหิงงกุมาร เมื่อเห็นอุบายเป็นที่แยบคายแล้ว จึงพูดกับอหิงงกุมารว่า "ดูก่อนมาณพ เจ้าจะไปฆ่าคนแล้วตัดเอานิ้วมาให้ได้พันที้แล้วจงนำมาเราจะประกอบศิลปศาสตร์อันชื่อว่า วิษณุมนต์ให้แก่เธอ"

ความรุนแรงในฐานะเป็นเครื่องมือของ “ศิษย์” ร่วมสำนัก ที่นำ “ความเชื่อ” มาให้อาจารย์ว่าความรุนแรงจะเกิดขึ้นแน่ถ้าอาจารย์ไม่กำจัด “อหิงงก” จะฆ่าอาจารย์ จะยึดสำนัก การย่ำคิดย่ำทำบ่อย ๆ จนกลายเป็นความ “เชื่อ” ต่อความรุนแรงว่า ศิษย์จะคิดล้างครุจริง จึงทำให้เกิดความรุนแรง ภายในจิตใต้สำนึก การคิดที่จะกำจัด หรือทำลายล้างจึงเกิดขึ้น การถ่ายทอดความรุนแรงในชั้นตอนนี้ “ฆ่า” เพื่อให้คนอื่นฆ่า แต่อหิงงกจะไม่รู้หรือไม่รู้ก็ตาม แต่นั่นการสังสมพฤติกรรมความรุนแรงไว้ในจิตใจ “ฆ่า” จึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือที่ศิษย์มอบให้อาจารย์ และอาจารย์ส่งผ่านไปถึงอหิงงกอีกทอดหนึ่ง

หากพิจารณาอย่างละเอียดจะเห็นว่าความรุนแรงในชั้นตอนนี้ของอาจารย์ถูกมอมเมาด้วย “โมหะ” ความชิงชังต่อศิษย์ การคิดที่จะกำจัดจึงมีอยู่ในอารมณ์ตรงนั้น แม้เหตุการณ์จะได้เป็นอย่างที่อาจารย์ต้องการ แต่การส่งศิษย์ ไปฆ่าเพื่อให้ถูกฆ่า ได้ผ่านชั้นตอนตรงนั้น แม้พฤติกรรมของการฆ่า จะไม่ถูกต้องได้ด้วยวิธีการฆ่าก็ตาม แต่ได้ก่อให้เกิดความรุนแรงสะสมอย่างชัดเจน

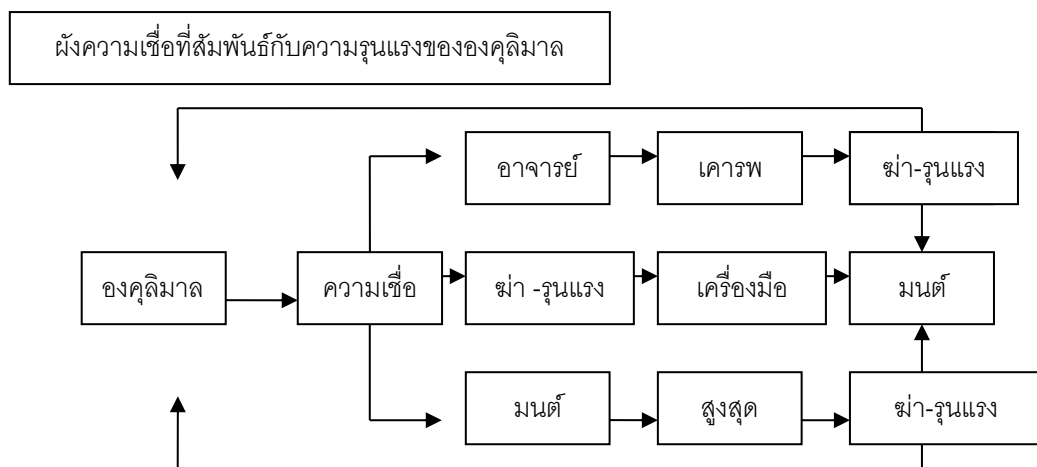
ความรุนแรง ในฐานะที่เป็นเครื่องมือของอาจารย์

การที่อาจารย์ ทิตาปาโมกข์ “เชื่อ” คำยุยงที่สัมพันธ์จิตที่อคติ ของศิษย์ร่วมสำนักต่ออาจารย์ “อหิงงกุมารจะฆ่าท่านครุ และจะยึดสำนักนี้เป็นอาจารย์เจ้าของสำนักเสียเองและเวลานี้กำลังรวบรวมพรรคพวกจะลงมือฆ่าท่านในไม่ช้านี้ ” ได้กลายมาเป็นฐานของความเชื่อ “ที่ขาดปัญญา” แต่ก็มีบางทัศนะมองว่าเป็นเพราะกรรมเก่าให้ผลจนกลายเป็นความเชื่อต่ออาจารย์ว่าศิษย์นี้คิดจะล้างครุเป็นจริง เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้บ่อยเข้า ก็ได้กลายการสังสมความรุนแรงภายในจิตไว้ และนำความรุนแรงนั้นมาเป็นเครื่องมือ “ฆ่า” จึงถูกประดิษฐ์ออกมาเพื่อถ่ายทอดความรุนแรงไปสู่ “อหิงงก” จากความเชื่อของอาจารย์ทำให้ศิษย์ต้องได้รับผลเป็นการส่งผ่านความรุนแรงความคิดสู่ความคิด การที่อาจารย์ที่ความรุนแรงเป็นพื้นฐานทางความคิด หยิบยื่นเครื่องมือคือความรุนแรงให้กับศิษย์ “การฆ่า” จึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความสำเร็จปลายทาง เมื่อการฆ่า “ถูกนำมาเป็นเครื่องมือ” องค์ลิมาลจึงเชื่อมั่นในการใช้ความรุนแรง ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม “ข้าพระองค์เคยจงใจปลงชีวิตสัตว์เสียมากต่อมาก” (ม.ม. (ไทย) 13/351/428) การฆ่าจึงเริ่มที่หนึ่ง สอง สาม สี่ เป็นพัฒนาการต่อเนื่องอย่างไม่รู้จบในขณะนั้น

ความเชื่อต่อความรุนแรง

เมื่อพิจารณาตามข้อมูลจากเหตุการณ์ที่นำไปสู่การสร้าง ความเชื่อ และทำตามความเชื่อที่จุดเริ่มต้น และการคาดหวังผลของการเชื่อนั้น อาจพิจารณาได้ว่า (1) การเชื่อด้วยความเคารพต่ออาจารย์ แม้อาจจะด้วยความปรารถนาความสำเร็จในมนต์ จะเป็นด้วยเคารพศรัทธาในความเป็นอาจารย์ หรือรวมไปถึงการแสดงหลักความกตัญญูธรรมต่ออาจารย์โดยไม่คิดเป็นอื่น ความเชื่อ “ต่อความรุนแรง” จึงเป็นความเชื่อโดยสมบูรณ์

และนำไปสู่การปฏิบัติ ตามคำแนะนำของอาจารย์ โดยขาดวิจารณ์ญาณ และการไตร่ตรองไว้อ่อน ประหนึ่งว่ามีความฉลาดแต่ขาดความเฉลียวขององคุลิมาล ผลก็คือทำเพราะเชื่ออาจารย์ "ดูก่อนมานพ เจ้าจงไปฆ่าคน แล้วตัดเอานิ้วมาให้ได้พื่นิ้ว แล้วจงนำมา เราจะประกอบศิลปศาสตร์อันชื่อว่า วิษณฺณมณฺโฑให้แก่เธอ" (2) **ความเชื่อต่อผลปลายทางของความรุนแรง เมื่อฆ่าสำเร็จจะได้เรียนมนต์** ที่ว่าทำสิ่งนี้สำเร็จ ย่อมส่งผลให้เกิดตามที่กระทำแล้ว ดังนั้นการฆ่า จึงสัมพันธ์กับผลจากการฆ่า ทำให้ภาวะของการฆ่าขององคุลิมาลในข้อนี้ เป็นการฆ่าที่มีแรงจูงใจสัมพันธ์กันกับผลปลายทางของความสำเร็สูงสุด คือมนต์ แต่มีผู้วินิจฉัยว่า “การฆ่า” ไม่สัมพันธ์กับหลักกรรม เพราะการฆ่าขององคุลิมาลเป็นการฆ่าสักแต่ฆ่าไม่ประกอบด้วยจิตที่เป็นอกุศล แต่ในขณะนั้นไม่ปรากฏข้อความใดว่าองคุลิมาลตระหนักรู้ต่อกรรม และผลของกรรม มีเพียงภาวะของการฆ่า “ความรุนแรง” และเป้าประสงค์ปลายทาง หลังสำเร็จการฆ่าแล้วเท่านั้น (3) **เชื่อว่ามนต์เป็นความสำเร็จขั้นสูงสุดของการเรียน** ที่ต้องสัมพันธ์กับชีวิต **ความรุนแรงและการฆ่า** จึงสัมพันธ์กันในฐานะเป็นเครื่องมือเท่านั้น การฆ่าจึงสัมพันธ์กับมนต์ คำสั่ง ความเชื่อ และความเคารพต่อครูอาจารย์

ภาพที่ 2 ฝังความเชื่อที่สัมพันธ์กับความรุนแรงขององคุลิมาล

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การฆ่าขององคุลิมาล เป็นการฆ่าที่มีเป้าหมายชัดเจน ที่มุ่งต่อความตายของผู้อื่น โดยมีผลตอบแทนคือได้เรียนมนต์ ความเชื่อต่อความรุนแรงจึงสัมพันธ์กันด้วยเหตุเบื้องต้น และผลเบื้องปลาย คือความรุนแรง ชีวิตและความตาย

ความรุนแรง (การฆ่า) เป็นเครื่องมือขององคุลิมาล

การฆ่า เป็นต้นเรื่องของการ ได้มาซึ่งความสำเร็จ หรือเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ “พื่นิ้ว พื่นชีวิต” คือคุณสมบัติของผู้ที่จะบรรลุมนต์ จึงนำไปสู่การฆ่า ศพแล้วศพเล่า ความเชื่อในการฆ่าว่าเป็นคุณสมบัติของผู้ที่จะเรียนมนต์ เชื่อดังกล่าวเป็นความสมเหตุสมผลหรือไม่ เมื่อใช้เกณฑ์ในการวินิจฉัยหลักของเมตตา องคุลิมาลย่อมสัมพันธ์กับเกณฑ์มาตรฐานของคุณธรรมในเรื่องเมตตา ถึงขณะที่ฆ่าอาจไม่ได้มีจิตคิดฆ่า แต่การฆ่าสัมพันธ์กับฐานคุณธรรมภายใน ในเรื่องของการเกรงตัวต่อบาปที่จะเกิดจากการฆ่า แต่ในมุมของผู้เขียนเองไม่เข้าใจว่าฐานของการฆ่า ที่ไม่ประกอบด้วยจิตที่เป็นอกุศลมันสัมพันธ์และไม่สัมพันธ์กันอย่างไร เพราะในเมื่อการฆ่า ย่อมสัมพันธ์กับเจตนา หรือเหตุจูงใจนำไปสู่การฆ่าก็มีปลายทางชัดเจนอยู่แล้วการฆ่า คือ “ชีวิต” แล้วจะไม่ผูกติดในการฆ่าจะมีความหมายเช่นใด ?

การฆ่าในทัศนะขององคุลิมาล จึงถูกจัดว่าเป็น “เป็นเครื่องมือ” เพื่อนำไปสู่ผลปลายทาง คือการได้เรียน “วิษณฺณมณฺโฑ” ตามคำแนะนำของอาจารย์ แต่ในเวลาเดียวกันก็ไม่ได้มองว่า “ความแอบแฝง” ที่เป็นความ

รุนแรงภายในของอาจารย์ ที่ถูกถ่ายทอดมาสู่ “อหิงสกะ” ซึ่งในความเป็นจริงเป็นเพียงเครื่องมือที่จะลงมือศิษย์ไปฆ่า เป็นความเหมาะสมหรือไม่แต่ประการใด ในส่วนความเชื่อขององคุลิมาลจึงเป็นความเชื่อที่ขาดฐานของปัญญา และขาดปัญญาเป็นเครื่องกำกับ

ความรุนแรง “ไม่สงบสุข”

ความเชื่อในการฆ่า ทำให้เกิดความกลัว กลัวต่อการสูญเสีย พระราชาซึ่งมีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ของประชาราษฎร์ จึงทำให้มองว่า องคุลิมาล คือโจร และมีความเป็นภัยร้ายต่อความสุขทุกข์ของ พระราชา และความสุขของประชาชน การปราบ การสังหารไปล้อมจับ จึงเกิดขึ้น เพราะ “โจรภัย” ได้ คุกคามความมั่นคงของกษัตริย์ผู้ปกครองแผ่นดิน

“ข้าแต่สมมติเทพ ในแคว้นของพระองค์มีโจรชื่อองคุลิมาล เป็นคนหยาบช้า มีฝ่ามือเปื้อนเลือด ขอบฆ่าคน ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย โจรองคุลิมาลนั้นก่อกวนชาวบ้านบ้าง ขวานิคมบ้าง ชาวชนบทบ้างให้เดือดร้อนไปทั่ว เขาเช่นฆ่าพวกมนุษย์แล้วตัดเอานิ้วมือร้อยเป็นพวงมาลัยสวมไว้ ขอสมมติเทพจงทรงกำจัดมันเสียเถิด” (ม.ม. (ไทย) 13/350/425)

ความเชื่อขององคุลิมาลต่อการฆ่าตามที่อาจารย์กำหนด จึงทำให้เกิดการรับรู้เป็นวงกว้าง และเกิดความหวาดระแวง และความไม่สงบสุขต่อกันและกัน เหมือนกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในกระแสโลกปัจจุบัน ตามพื้นที่ต่าง ๆ ย่อมส่งผลเป็นความตระหนกกลัว หวาดหวั่น จนไม่สามารถที่จะไว้วางใจสถานการณ์ และเหตุการณ์ใด ๆ ได้ เมื่อมองย้อนกลับไปเหตุการณ์ขององคุลิมาลกับชาวเมือง ต่างฝ่ายต่างหวาดกลัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน เพราะอะไรจึงเชื่ออย่างนั้น ในขณะที่พระราชาก็ต้องมาปราบ เพราะว่าโจรเป็นเหตุของความไม่สงบสุขของประชาราษฎร์ ประชาชนก็มีความหวาดหวั่นต่อเหตุการณ์ของการฆ่ารายวัน กับภาวะโจรฆ่าตัดนิ้วมือ พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงต้องออกไปปราบเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับอาณาประชาราษฎร์ ดังวณะตรัสตอบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า

“ในแคว้นของหม่อมฉัน มีโจรชื่อองคุลิมาลเป็นคนหยาบช้า มีฝ่ามือเปื้อนเลือด ขอบฆ่าคน ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย โจรองคุลิมาลนั้นก่อกวนชาวบ้านบ้าง ขวานิคมบ้าง ชาวชนบทบ้างให้เดือดร้อนไปทั่วเขาเช่นฆ่าพวกมนุษย์แล้วตัดเอานิ้วมือร้อยเป็นพวงมาลัยสวมไว้ หม่อมฉันจักไปกำจัดมันเสีย” (ม.ม. (ไทย) 13/350/425)

ย้อนกลับมาในบริบทของสังคมไทย ความรุนแรงจากการฆ่า หรือเหตุการณ์ใด ตามสถานการณ์ชายแดนภาคใต้ มีหลายฝ่ายพยายามที่จะให้ภาวะสงบสุขยังไม่จบ แต่ความเชื่อของอีกกลุ่มหนึ่งต่อพฤติกรรมรุนแรง ย่อมทำให้เกิดความหวาดหวั่นต่ออีกฝ่าย และในเวลาเดียวกันต่างฝ่ายก็ต่างหวาดระแวงซึ่งกันและกัน เมื่อความเคลงใจในกันและกันยังคงอยู่ภาวะการณ์ “ความไม่สงบสุขก็ย่อมมีอยู่ตลอดเวลา”

กรณีสงครามยิว-เลบานอน ก็เป็นกรณีของความ “ตระหนกกลัว” ในกันและกัน ความเชื่อต่อความรุนแรงของทั้งสองฝ่าย จึงสัมพันธ์กับความตระหนกกลัว “ความไม่สงบสุข” ของประชาราษฎร์ย่อมเกิดขึ้นมาเป็นเครื่องยืนยันต่อความกลัวและความรุนแรงนั้น ๆ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

รุนแรงไป-รุนแรงมา ไม่มีที่สิ้นสุด

ความเชื่อขององคุลิมาล ส่งผลเป็นความรุนแรงภายในจิตใจของท่านในเบื้องต้น ส่งผลเป็นพฤติกรรมของความรุนแรงที่ถูกนำมาเป็นเครื่องมือใช้เบียดเบียนผู้อื่น ดังนั้นการฆ่าศพแล้วศพเล่าจึงเป็นผลจากความเชื่อต่อชีวิตที่ต่างไปจากมิติของคนอื่น จึงต้องทำให้เบียดเบียนผู้อื่น ในทางกลับกันความกลัวต่อการถูกเบียดเบียนของมนุษย์ จึงย่อมมีสิทธิที่จะดิ้นรนเพื่อปกป้องสิทธิ์และการมีชีวิตอยู่ เมื่อมีโอกาสจึงทำได้ด้วย

ประการต่าง ๆ องค์คุลิมาลจึงได้ถูกรุมตี รุมเอาหินขว้าง วิเคราะห์โดยสรุปในเมื่อจิตที่สะสมความรุนแรงในกันและกัน จึงทำให้เกิดความรุนแรงในจิตใจเป็นเบื้องต้น และนำไปสู่การแสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ เช่น การด่าทอ ทำร้ายซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การประหัตประหารกันด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา ดังกรณีขององค์คุลิมาล เมื่อท่านบวชแล้วที่ขณะบิณฑบาตท่านถูกชาวบ้านกระทำ จะเนื่องด้วยความรุนแรงที่ท่านเป็นผู้สร้างในเบื้องต้น แล้วนำความรุนแรงและความกลัวไปให้คนอื่น ความรุนแรงในจิตใจจึงสะสมไว้ที่ตัวชาวบ้าน เมื่อถึงเวลาก็ประทุและแสดงออกเป็นความรุนแรงย้อนกลับ “ความรุนแรง การฆ่าเป็นเครื่องมือ ขององค์คุลิมาล เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้มนต์ ความรุนแรงของชาวบ้าน ถูกนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อปกป้องสิทธิ์ของการมีชีวิตอยู่” ดังปรากฏเป็นเหตุการณ์ภายหลังจากที่ “อหิงสกะ” บวชแล้วว่า (ม.ม. (ไทย) 13/352/430)

[352] ครั้นเวลาเช้า ท่านพระองค์คุลิมาลจะครองอันตรวาสกถือบาตรและจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงสาวัตถี สมัยนั้น ก้อนดินที่บุคคลทั้งหลายขว้างไปทางอื่น ก็ตกลงมาที่กายของท่านพระองค์คุลิมาล ท่อนไม้ที่บุคคลทั้งหลายขว้างไปทางอื่นก็มาตกลงที่กายของท่านพระองค์คุลิมาล ก้อนกรวดที่บุคคลทั้งหลายขว้างไปทางอื่นก็มาตกลงที่กายขององค์คุลิมาล ท่านพระองค์คุลิมาลมีศีรษะแตก เลือดไหล บาตรก็แตก ผ้าสังฆาฏิก็จขาด เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นท่านพระองค์คุลิมาลกำเดินมาแต่ไกล ได้ตรัสกับท่านพระองค์คุลิมาลว่า “เธอจงอดกลั้นไว้เถิดพราหมณ์ เธอจงอดกลั้นไว้เถิดพราหมณ์ เธอได้สวຍวิบากกรรมซึ่งเป็นเหตุให้เธอหมกหม้อยู่ในนรกหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี ในปัจจุบันนี้แล้ว”

ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ในเบื้องต้นเกิดจากใจที่สะสมความรุนแรงไว้ และประทุออกมาเมื่อพร้อม จนเข้าทำนองว่า ตาต่อตา ฟันต่อฟัน เมื่อใดก็ตามยังไม่มีกรณียุติความรุนแรงด้วยความรุนแรง ก็จะไม่ส่งผลเป็นความสันติโดยประการทั้งปวง เชื่อว่าความรุนแรงไม่สามารถยุติปัญหาได้โดยประการทั้งปวง

กรณีความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยรายวัน ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุผลใด ก็ตาม การเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรม แต่ในความรุนแรงเหล่านั้นกับก่อปัญหาและสร้างความรุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองกันและกันอย่างไม่รู้จบ หากพิจารณากลุ่มทางการเมืองกับการเรียกร้องในปัจจุบันได้ ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นในจิตใจจนกลายเป็นการ “เผชิญหน้า” กันด้วยความรุนแรง ความรุนแรงจึงถูกนำมาเป็นเครื่องในการแสวงพื้นที่ของแต่ละฝ่าย พร้อมกับอ้างความชอบธรรมในการกระทำความรุนแรงนั้น ๆ ถูกแล้วหรือ ?

การอธิบายความรุนแรงของอหิงสกะ “ฆ่า เพราะเคยถูกฆ่า” ได้หรือไม่ ?

การอธิบายหลักกรรมในทางพระพุทธศาสนาในอดีต และในปัจจุบัน การฆ่า สัมพันธ์กับการถูกฆ่า “ทำกรรมเช่นใดจะให้ผลเช่นนั้น” การอธิบายหลักกรรมเช่นนี้จะมีผลต่อความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือไม่ จะเป็นคำอธิบายที่สมเหตุสมผลหรือไม่ โปรดช่วยกันพิจารณาเพราะการค้นคว้าเป็นเพียงการค้นคว้าทดลองเท่านั้น เพราะครั้งหนึ่งผู้เขียนเคยได้ยินคำสัมภาษณ์ของนักร้องเพื่อชีวิตทอม ดันดี กับสาเหตุของการมีภรรยาหลายคน เขาอ้างว่าเป็นชาวพุทธ และเชื่อหลักกรรม การที่มีภรรยาหลายคน เพราะกรรมนำพาให้มีส่วน

เกี่ยวข้องกันนับแต่อดีตชาติ จึงทำให้ชาตินี้จึงต้องมาเป็นสามีภรรยากันอีก การอธิบายแบบนี้ฟังได้หรือไม่ และสัมพันธ์ไปถึงองค์ศัลกับความสำเร็จหรือไม่ ? และจะใช้เกณฑ์วินิจัยอย่างไร ? หรือกระบวนการวินิจัยของพุทธชัดเจนแล้ว แต่การถ่ายทอด “หลักการ” ตามมติพุทธยังไม่ชัดเจน ? หรืออาจเป็นเพราะผู้ที่นำไปใช้เอาไปใช้ไปพูดเฉพาะส่วนที่ตัวเองต้องการ ?

ย้อนกลับมาที่เรื่องอดีตชาติของ พระองค์สิริมาลเคยเกิดเป็นควายเผือกมีกำลังมากแล้วก็ไปฆ่าสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านตายจึงทำให้ถูกชาวบ้านตั้ง 1,000 คนรุมฆ่าตายในชาตินั้น ก่อนตายก็ผูกจิตอาฆาตแค้นไว้ขอให้ได้กลับมาแก้แค้นพวกคน 1,000 คนที่ฆ่าตนเอง ในชาตินี้คนทั้ง 999 คนจึงถูกองค์สิริมาล หรือ ท่านอหิงสกะฆ่าตาย และก็เผอิญว่าคนที่ 1,000 เป็นแม่แท้ ๆ ของท่าน พระพุทธเจ้าเกรงว่าท่านฆ่าแม่แล้วจะตัดมรรคผล ไม่สำเร็จเป็นพระอรหันต์เหมือนพระเจ้าอชาตศัตรูที่ฆ่าพ่อ (พระเจ้าพิมพิสาร) ท่านจึงไปโปรดเพื่อให้ท่านองค์สิริมาลได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์”

การอธิบายหลักการเช่นนี้ ฟังได้หรือไม่ ? หรือในทางกลับกันมีความเหมาะสมอย่างไร “เกิดมาเพื่อฆ่าคนที่เคยฆ่าตัวเอง” วัฏจักรของกรรมอธิบายอย่างนี้ได้หรือไม่ ?

ประเด็นในการวิเคราะห์ต่อกระบวนการทางความเชื่อที่ปรากฏในองค์สิริมาล จะพบว่า

1. เชื่อในอาจารย์ในฐานะผู้สอน- ด้วยเหตุผลของความเป็นอาจารย์- กตัญญู- เคารพ ?
2. เชื่อในมนต์ – เป็นมนต์สูงสุด – เป็นมนต์ที่พิเศษปลายทางของความสำเร็จต่อมนต์
3. เชื่อในการฆ่าความรุนแรง ในฐานะเป็นเครื่องมือ – เชื่อตามอาจารย์บอก – ฆ่าแล้วได้เรียนมนต์ – ฆ่าแล้วจะไปสู่ปลายทางสำเร็จตามหลักสูตรการศึกษา
4. เชื่อในพลังแห่งการฆ่า ในฐานะจะเป็นเครื่องมือในการได้เรียนมนต์
5. การฆ่าขององค์สิริมาล เป็นการฆ่าที่มีเป้าหมายชัดเจน ที่มุ่งมั่นต่อความตายของผู้อื่น เพื่อผลตอบแทนคือได้เรียนมนต์

ในส่วนผลกระทบหรือผลจากการกระทำที่เรียกว่า **กรรม ในทางคัมภีร์อธิบายว่า** (1) เพราะเคยถูกฆ่า จึงต้องกลับมาเกิดเพื่อฆ่า (2) กรรมไม่ให้ผล เพราะเป็นกรรมสักแต่ว่าธรรม (3) อโหสิกรรมมีขอบเขตแค่ไหน (4) กรรมของพระอรหันต์ สิ้นสุดเพียงแค่การนิพพาน ?

จากภาพรวมที่ยกมานี้ยังประเด็นถกเถียงกันอยู่ในการให้คำอธิบายต่อพฤติกรรมและการกระทำขององค์สิริมาล และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงคือการฆ่าหรือใช้ความรุนแรงต่อชีวิตแต่ทั้งหมดยังเป็นประเด็นถกเถียงที่ต้องหาข้อสรุปวิเคราะห์ศึกษากันไปดังที่นักการศึกษาสายพระพุทธศาสนาได้ทำการศึกษากันอยู่ (พระสุริโย สุโขโต, และพระมหามิตร ฐิตปณฺโญ, 2566; เทียมจิตร พ่วงสมจิตร, 2566; ชูชีพ โพชะจา สมหวัง แก้วสุพอง, 2562)

ต่างฝ่ายต่างหยุดความรุนแรงไม่เกิด

เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาการหยุดความรุนแรง ด้วยความไม่รุนแรงของพระพุทธเจ้าต่อองค์สิริมาล ความรุนแรงในฐานะเป็นเครื่องมือ จึงหยุด **“เพราะหยุด จึงหยุด”** ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสกับองค์สิริมาลในขณะที่วิงตามพระองค์หมายปลงชีวิตว่า

องค์สิริมาล : “หยุดก่อนสมณะ หยุดก่อนสมณะ”

พระพุทธเจ้า : “เราหยุดแล้ว องค์สิริมาล ท่านต่างหากจงหยุด”

องค์สิริมาล : “สมณะ ท่านกำลังเดินไป ยังกล่าวว่า ‘เราหยุดแล้ว ท่านต่างหากยังไม่

หยุด’ กลับกล่าวหาข้าพเจ้าผู้หยุดแล้วว่ายังไม่หยุด สมณะ ข้าพเจ้าขอถาม เนื้อความนี้กับท่าน ท่านหยุดอย่างไร ข้าพเจ้าไม่หยุดอย่างไร”

พระพุทธเจ้า : “องคุลิมาล เราวางอาชญา ในสรรพสัตว์ได้แล้ว

จึงชื่อว่าหยุดแล้วตลอดกาล

ส่วนท่านไม่สำรวมในสัตว์ทั้งหลาย เพราะฉะนั้น เราจึงชื่อว่าหยุดแล้ว

ส่วนท่านลืชื่อว่ายังไม่หยุด”

องคุลิมาล : “สมณะ นานจริงหนอ ท่านผู้ที่เฒ่า และมนุษย์บูชาแล้ว ผู้แสวงหาคุณ
อันยิ่งใหญ่ เสด็จมาถึงป่าใหญ่เพื่ออนุเคราะห์ข้าพระองค์ ข้าพระองค์นั้นจักละ
การทำบาป เพราะพึงคาถาอันประกอบด้วยธรรมของพระองค์” (ม.ม. (ไทย)
13/349/423-424)

ดังนั้นต่างฝ่ายต่างหยุดความรุนแรงจึงไม่เกิด เมื่อพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้หยุดแล้ว จึงส่งผลเป็น
การหยุดความรุนแรงคือการ “ฆ่า” ในฐานะเป็นเครื่องมือขององคุลิมาลได้ “องคุลิมาล...ทั้งดาบและอาวุธลงใน
เหวลึก มีหน้าผาชัน โจรองคุลิมาลได้ถวายอภิวาทพระบาททั้งสองของพระสุคต แล้วทูลขอบรรพชากับพระ
สุคต” (ม.ม. (ไทย) 13/349/424; พระสมุห์สัมพันธ์ เนาวแก้ว, พระศรีสมโพธิ (วรัญญู วรณฺญ), 2562)

ท่านเมื่อบวชแล้วก็ได้บรรลุธรรม เพราะพิจารณาเพียงปัจจุบัน เท่านั้น ไม่คิดถึงอดีต และอนาคต
เพราะพระพุทธองค์ทรงสอนให้พิจารณาปัจจุบันธรรม แม้ว่าจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วก็ตามวิบากกรรมที่
ท่านได้ทำไว้ในอดีตก็กลับตามมาทัน จึงถูกชาวบ้านทำร้ายองค์ท่าน แต่เนื่องจากจิตของท่านหมดสิ้นอาสวกิเลส
แล้ว จึงไม่หวั่นไหวในโลกธรรมแต่อย่างใด แม้จะได้รับความเจ็บปวดเพียงใดแต่ก็เป็นเพียงแค่ร่างกาย หากใจ
มิได้หวั่นไหวเจ็บปวดตามไปด้วย ดังเช่นที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า กรรมเป็นใหญ่ที่สุด ไม่มีใครเป็นใหญ่
เหนือกรรมแม้เราตถาคต (พระเด่น ชิตมาโร, 2559; พระมหาเศกศักดิ์ จันทวิโส (ทองอ่อน) และคณะ, 2566)

เรื่องขององคุลิมาล เราจะไม่หลงบอกว่าเรื่องราวนี้เป็นความจริง แต่เป็นสิ่งที่สมมุติให้เห็นถึงกลไกแห่ง
กรรมเมื่อผู้ใดที่ยึดเอาการกระทำนั้นเป็นความทุกข์อยู่ในใจ จิตนั้นก็จะตอบสนองต่อความทุกข์ และถ้าทุกข์ที่
เกิดจากการกระทำอันได้กายกรรมจึงต้องดับด้วยการกระทำ การจะหยุดได้ต้องหยุดจากมโนกรรมก่อนอันมา
จากความเชื่อของมโนกรรมนั้น พระพุทธองค์มุ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อมีสติเข้าไปควบคุมปัญญาที่ไปก่อกรรมกลับ
พลิกผันปัญญานั้นให้เกิดเป็นสำนึกรู้ เมื่อรู้ได้ถึงการทำอันไม่บังควรจิตก็ลดกำลังแห่งความหลงผิดกับคืนสู่
ความสงบ

เมื่อก่อนเรามีชื่อว่าอหิงสกะ แต่ยังเปียดเบียน (ผู้อื่น) อยู่

วันนี้เรามีชื่อตรงความจริง เราไม่เปียดเบียนใคร ๆ แล้ว

เมื่อก่อนเราเป็นโจรปรากฏชื่อว่าองคุลิมาล

เรานั้นเมื่อถูกกิเลสศุหังน้ำใหญ่พัดไปมา

จึงได้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ

เมื่อก่อนเรามีมือเปื้อนเลือด ปรากฏชื่อว่าองคุลิมาล

ท่านจงดูการที่เราถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ

เราถอนต้นหาอันจะนำไปสู่ภพได้แล้ว

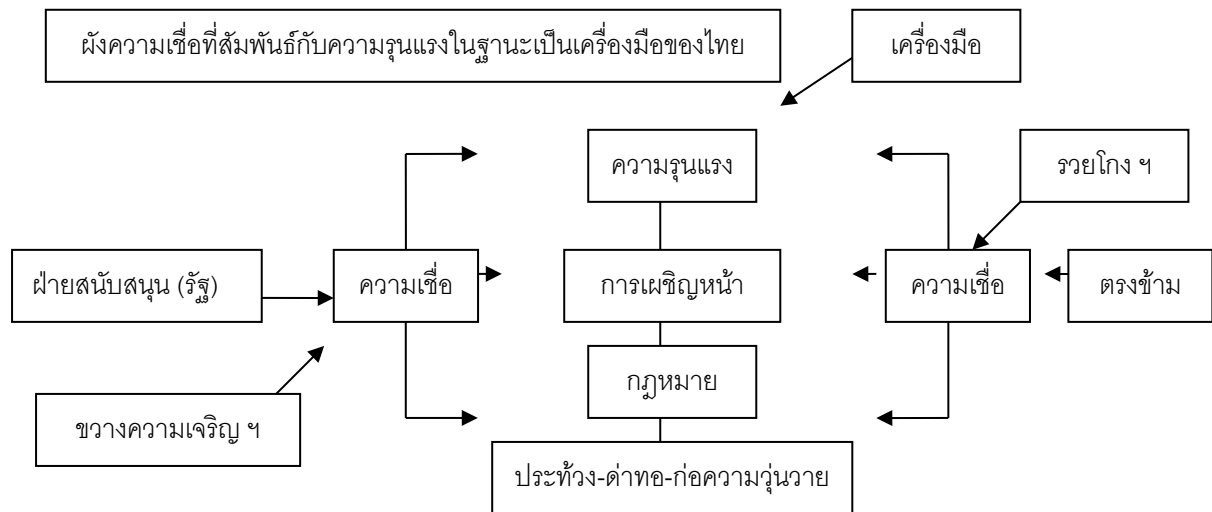
หลังจากทำกรรมอันเป็นเหตุให้ถึงทุกขเช่นนั้นไว้มากแล้ว

เราผู้ได้รับวิบากกรรม นั้นแล้ว

จึงเป็นผู้ไม่มีหนี้บริโภค (ม.ม. (ไทย) 13/352/430-432)

เหตุทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับองคุลิมาลคือเชื่อในสิ่งผิดเมื่อตนเป็นอิสระจากความเชื่อนั้นตนก็เป็นอิสระจาก
กรรม จิตก็บรรลุความเป็นอรหันต์ คือต้องพ้นไปจากความเชื่อในกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรมอันเป็นเหตุ

ปัจจัยทำให้เกิดผลแห่งทุกข์สุขบุญบาป พระอรหันต์จึงเป็นผู้พ้นไปจากกรรมทั้งมวลจึงไม่มีนรกสวรรค์สำหรับอรหันต์เพราะเป็นท่านเป็นผู้ดับฝันจากจิตวิญญานแล้ว

ภาพที่ 3 ฝังความเชื่อที่สัมพันธ์กับความรุนแรงในฐานะเป็นเครื่องมือของไทย

จากแผนภาพที่ 3 อธิบายเสริมได้ว่า ความเชื่อต่อการใช้ความรุนแรง เป็นเครื่องมือที่สำคัญจึงนำไปสู่การใช้ความรุนแรงนั้น ทั้งการใช้สื่อ กฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย ดังปรากฏในสังคมไทย จนกระทั่งกลายเป็นความรุนแรงดังปรากฏ

สรุป

ในกระบวนการของการส่งผ่านความเชื่อ ที่มีผลเป็นความเชื่อต่อความรุนแรง และได้นำความรุนแรงมาเป็นเครื่องมือ ดังกรณีของคูมิลาล ซึ่งในฐานะเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา ที่เราจะนำมาเป็นกรณีศึกษาเพื่อยุติเข้าใจพัฒนาการของความเชื่อ พร้อมทั้งการส่งผ่านความรุนแรงจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม หรือในอีกความหมายหนึ่งจะเป็นการเจตนา หรือไม่เจตนา รวมไปถึงมุ่งหวังต่อผลหรือไม่ก็ตาม แต่ได้กลายเป็นความรุนแรงเสียแล้ว

ในส่วนขององคูมิลาลในฐานะเป็นบุคคลที่เคยก้าวพลาด ซึ่งถือว่าเป็นกรณีตัวอย่างที่นำมาเป็นกรณีศึกษาได้ ดังนั้นผู้ที่เชื่อต่อความรุนแรงในฐานะเป็นเครื่องมือในการที่จะไปสู่ผลประโยชน์ หรือความสำเร็จที่ได้รับ จะนำเหตุการณ์เหล่านี้ของอดีตมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไรถึงจะเป็นประโยชน์และเหมาะสมกับความ เป็นจริง ย้อนกลับมาที่สังคมไทย สภาพการณ์ในปัจจุบัน จะเห็นว่าการสร้างภาพจำลองของการทำให้เชื่อ และนำไปความเชื่อนั้นไป “สู่การสร้างความรุนแรง” ในฐานะเป็นเครื่องมือในการที่จะส่งสัญญาณให้อีกฝ่ายหนึ่ง สยบยอมหรือยอมรับความเชื่อที่อีกฝ่ายหนึ่งตั้งขึ้น ความแปลกแยก จึงกลายเป็นผลของความ “รุนแรง” ที่ถูกนำมาเป็นเครื่องมือของแต่ละฝ่าย ในปัจจุบันเหตุการณ์ของความรุนแรงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสังคมไทย หรือสังคมประชาชาติ จะเห็นปรากฏการณ์อันหนึ่งก็คือ ความเชื่อต่อความรุนแรงได้ถูกนำมาใช้อย่างเป็นระบบ จนกระทั่งกลายเป็นว่าความรุนแรงได้กลายเป็นความชอบธรรมไปแล้ว ดังกรณีสงครามความขัดแย้งในดินแดน ตะวันออกกลาง ที่ต่างฝ่ายต่างใช้ความรุนแรงมาเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง หรือกลุ่ม ตัวเอง จนกลายเป็นโศกนาฏกรรมร้ายวันอย่างไม่รู้จบ เราจะช่วยกันคิดได้อย่างไรว่าจะทำอย่างไร ที่จะให้ กระบวนการของความเชื่อต่อความรุนแรงมีลักษณะของการประนีประนอมและผลปรนมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อ ประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ตามครรลองของการใช้ชีวิตที่เหมาะสมนั้น

เอกสารอ้างอิง

- ชูชีพ โพชะจาและสมหวัง แก้วสุฟอง. (2562). ศึกษาวิเคราะห์กรรมวิบากของพระองค์กุลีมาลเถระ. *วารสารปรัชญาอาศรม*, 1(1), 1-12.
- เทียมจิตร พ่วงสมจิตร. (2566). ถอดความหมายและบทเรียนจากเรื่องราวการได้เป็นพระอรหันต์ของพระองค์กุลีมาล. *วารสารไทยคดีศึกษา*, 20(2), 145-198.
- เทวินทร์ ขอเหนี่ยวกลาง. (2546). นักเรียนชาย ฝึกฝน"ความรุนแรง" ? *มติชนสุดสัปดาห์*. (27 มิถุนายน พ.ศ. 2546). 23(1193), 30.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2549). วัฒนธรรมความรุนแรง. *มติชนสุดสัปดาห์*. (30 มิถุนายน พ.ศ. 2549). 26 (1350), 34.
- ปณิธาน วัฒนายากร. (2564). ขบวนการจัดตั้งกับความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้: แรงจูงใจการขับเคลื่อน และแนวทางแก้ไข. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*. 10(2), 76-91.
- พระสมุห์สัมพันธ์ เนาว์แก้วและพระศรีสมโพธิ (วรญาณ วรณฺญ). (2562). วิเคราะห์พฤติกรรมการประพฤติดิต และการกลับใจของบุคคล ในสมัยพุทธกาล. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 7(3), 65-72.
- พระมหาเศกศักดิ์ จันทวิโส (ทองอ่อน) และคณะ. (2566). การวิเคราะห์การบรรลุนิพพานของพระองค์กุลีมาลเถระ. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 10 (7), 110-118.
- พระเด่น ชิตมาโร. (2559). การบำเพ็ญบารมีและการบรรลุนิพพานของพระองค์กุลีมาลเถระ. *วารสาร มจร บัณฑิตศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 2(2), 89-104.
- พระสุริโย สุขโขโตและพระมหามิตร ฐิตปณฺโญ. (2566). วิเคราะห์การบรรลุนิพพานของพระองค์กุลีมาลเถระ. *วารสารวิชาการธรรมทัศน์*, 23(4), 319-328.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พินิจ รัตนกุล. (2547). ศาสนากับความรุนแรงหนทางสู่สันติภาพ. *มติชนสุดสัปดาห์*. (16 กรกฎาคม พ.ศ. 2547). 24 (1248), 46.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. (2548). ความรุนแรงในภาคใต้ เราเรียนรู้อะไรบ้าง. *มติชนสุดสัปดาห์*. (7 ตุลาคม พ.ศ. 2548). 25 (1312), 16.